

אשת כהן מעוברת באהל המת

"זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים" (יט, יד)

אשת כהן מעוברת ליכנס לאהל המת

הש"ך (יו"ד שעא, א) הביא בשם הרוקח דאשת כהן מעוברת מותרת ליכנס באהל המת דהוי ספק ספיקא, ספק נקבה וספק נפל. ובמג"א (שמג, ב) הקשה על הש"ך למה לי האי טעמא, תיפוק ליה משום דהעובר במעי אמו טהרה בלועה היא וטהרה בלועה אינה מיטמאה. וע"ש במג"א שמסיים דלא כר"ע, וכוונתו דבפרק המקשה (חולין עב, א) נראה מדברי רש"י (ד"ה לא תימא), דסובר ר"ע דטהרה בלועה מיטמאה, דאמר דעובר במעי אשה טמא, וע"ש בדברי התוס' (ד"ה גזירה) ואכמ"ל.

חיישינן שמא יוציא ראשו

וכבר קדמוהו בקושייתו בשו"ת רדב"ז (ח"א סי' ר) ועי"ש שתי' שהרוקח איירי באשה שקרבו ימיה ללדת, וחיישינן שמא יוציא הולד ראשו ונמצא שהוא כילוד ואינה טהרה בלועה, ותינוק בן יומו מטמא באהל, ומשום הכי כתב דאפ"ה לא חיישינן דאכתי איכא ספק ספיקא, שמא אינו ולד של קיימא ונפל הוא או שמא נקבה היא, דלעולם לא נפיק מתורת נפל עד ל' יום כרשב"ג דאמר כל ששהה באדם שלשים יום אינו נפל. [אמנם הברכ"י (או"ח סי' שמג ס"ק ד) כתב על הרדב"ז ש"דברי הרב מאד דחוקים בפירוש דברי הרוקח, והנם רחוקים"].

כדברי הרדב"ז תי' גם בשו"ת קול אליהו (ח"ב יו"ד סי' כג) וז"ל הדרן למאי דאתאן עלה לדברי הרוקח ... א"כ מצינו למימר דתקנתא אריכתא עביד לן ספר הרוקח, להתיר ג"כ באשה הקרובה לילד שמותרת ליכנס באהל המת מטעם ספק ספיקא, דאילו מטעם טהרה בלועה אין להתיר ליכנס באהל המת, דיש לחוש שמא יוציא ראשו חוץ לפרוודור וכמובן. וכדבריהם כתב גם הבגדי ישע על המג"א עי"ש.

וכ"כ המשנ"ב (סי' שמג) וז"ל ומ"מ **אשת כהן מעוברת שקרבו ימיה ללדת** מותרת ליכנס לכתחלה באהל המת, דאף שנראה לנו שודאי תלד שם ולד ושמא יהיה זכר ויטמא שם, אפ"ה מותר דס"ס הוא שמא יהיה נקבה ושמא יהיה נפל. ובשעה"צ (ס"ק ח) כתב שהמקור הוא "נתיב חיים" בישוב דברי הרוקח ממה שהשיג עליו המגן אברהם, וכן כתבו שאר אחרונים בשם רדב"ז בתשובותיו.

האם עובר מקרי "נפש"

ולדברי הרדב"ז מיושב מה שמקשים הרי רש"י (סנהדרין עב, ב) כתב שאין עובר מקרי נפש, [היינו בההיא דהאשה המקשה לילד (אהלות ס"פ ז'), וקתני רישא החיה פושטת ידה וחותרתו ומוציאתו לאברים, ומסביר רש"י **דכל זמן שלא יצא לאויר העולם לאו נפש** הוא וניתן להורגו ולהציל את אמו, אבל יצא ראשו - אין נוגעים בו להורגו, דהוה ליה כילוד ואין דוחין נפש מפני נפש], א"כ למה שיהיה אסור לטמא את העובר, ומכאן רצו להוכיח שבאמת עובר מקרי נפש וההורג עובר מקרי רוצח. אמנם לפי הרדב"ז ליכא ראייה כלל.

שו"מ בקרן אורה (יבמות קיד, א) שהביא דברי הרוקח וכתב עליו דמשמע דעל זכר מצווין עליו בבטן אמו, ותמה עליו הקר"א מנ"ל הא, **וכל שלא יצא לאויר העולם לא בא לכלל מצות כלל**. ולהנ"ל ניחא.

ספק שאינו שקול

בעיקר דברי הרוקח עי' בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' שנד) שהביא דברי הפרמ"ג שתמה על הס"ס של הרוקח, דרוב נשים בני קיימא יולדת, (א"כ הספק נפל אינו ספק שקול), אלא ע"כ הוא עצמו סמך אטהרה בלועה, אלא דס"ל דאסור דרבנן מיהת איכא, ומשום חד ספיקא דרבנן לא הוה שרינן שתכנס לכתחילה לאהל, ומשום ס"ס אפילו גרוע מועיל שתכנס לכתחילה.

וכתב החת"ס דמש"כ דטהרה בלועה טמאה מדרבנן, לו יהיבנא לו כן, מ"מ לא מצינו שהוזהר כהן עליה דלא כל דברים המטמאים כהן מוזהר עליו. ואע"ג דמצינו מדורת הגוים דרבנן ואסרו ג"כ לכהן לכנוס שם, וממילא שאסור להכניס שם כהן קטן בידיים, דאפילו איסור דרבנן לא ספינן ליה בידיים, היינו דמדורת הגוים שגזרו על גדול וממילא אסור לספות בידיים לקטן, משא"כ טהרה בלועה לא שייך אלא גבי עובר במעי אמו, מהיכי תיתי יגזרו עליו חכמים בתחילה.

עובר ירך אמו

והמנ"ח (מצוה רסג) רצה לומר דתורת בלועה שייך דווקא בכגון בלע טבעת, דלא הוי הטבעת כאחד מאיבריה אל"כ הרי היא נחשבת בלועה בתוכה, אבל עובר במעי אשה לא חשיב בלועה לפי מה שכתבו התוס' בב"ק (מז, א) דקי"ל "עובר ירך אמו", אל"כ הו"ל כאחד מאיבריה, וכמו שהאשה טמאה גם הולד שהוא כאחד מאבריה ג"כ טמא. והגע עצמך אם איש אחד נטמא במת ואח"כ חתכו ממנו הלשון או הכוליא, האם נאמר שאינו טמא משום דאינו אבר מן החי אלא בשר מן החי, בוודאי הבשר הזה טמא משום שנגע במת בעודו היה שלם, אל"כ מה לי אבר מה לי עובר, כיון דהוא אבר מאיבריה הו"ל כגופה ובוודאי נטמא. ולפ"ז יישב דברי הרוקח, דהולד היה נטמא כשנכנסה האם לאהל המת, וממילא לא היתה רשאה ליכנס אם לא משום ספק ספיקא.

עובר במעי זרה

ויעיין בשו"ת חת"ס (שם) שכתב על תי' זה דלאו מלתא היא, דממ"נ אי נימא עובר ירך אמו, אם כן נימא "עובר במעי זרה זר הוא" (יבמות סז, א). כוונתו לההיא דתנן (שם) בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת, שלפי רבי יוסי לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקן של עובר, שהעובר פוסל ואינו מאכיל. ונחלקו בגמ' אי טעמא דרב"י משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא, (ולכן אינו מאכיל בתרומה), או דלמא ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל, ונ"מ לעובר במעי כהנת.

מוסיף החת"ס שאפילו אם האם היא כהנת בת כהן, (אז אינו "זר"), מ"מ לענין טומאות כהנים בני אהרן כתיב ולא בנות אהרן, וכיון שעובר ירך אמו הוא הו"ל כהנת דאינה מוזהרת על הטומאה. מבואר בדבריו שלמ"ד עובר ירך אמו גם עובר זכר יש לו דין נקיבה, ועי' לקמן.

חשש שיטמא אחרי הלידה

בספר קו"ש (ח"ב סי' מא) הביא קושיית האחרונים דתיפו"ל דר' יוסי סבר (ביבמות סז, א) עובר במעי זרה זר הוא, והביא בשם הרב הגאון ר' זלמן ליפשיץ ז"ל מבריסק לתרץ, דכיון שאם יטמא בהיותו עובר ישאר בטומאתו גם לאחר שיוולד ויהיה כהן, ולהכי אסור לגרום שיהיה כהן טמא גם לאחר זמן, לפיכך הוצרך הרוקח להגיע להיתר של ספק ספקא.

גדר עובר במעי זרה זר

לגבי עיקר הקושיא שעובר במעי זר הוי זר, ולכן אין איסור טומאה, בספר חבצלת השרון מציין לחידושי הגר"ח (יבמות סז, א), ועי"ש שמובא דברי הגרי"ז שאין הביאור דהעובר במעי זרה אינו כהן, אלא דבעודו עובר יש עליו דינים דפוסלים מטעם זרות, כגון לגבי תרומה. וכמו שמצינו בבת כהן הנשואה לישראל שאסורה לאכול בתרומה מטעם זרות מקרא ד"כי תהיה לאיש זר", ואף דלענין שאר מתנות כהונה כגון ראשית הגז חשיבא כהנת ונותנים לה, כמו שפסק הרמב"ם (בכורים י, יז), וע"כ דלא פקע מינה שם כהנת, אלא דאיכא עליה דין פסלות דזרות לדין תרומה, וה"ל דהאי עובר שפיר חשיב כהן, ורק לענין תרומה נתחדש דזר הוא, ולכך שפיר היה אסור לטמאותו אף במעי אמו.

למה מותר באשתו מעוברת

בשׁו"ת הגרע"א (מהדו"ק סי' קעב) הקשה למה דמבואר בתמורה דאם עובר ירך אמו היא וולדה נרבעו, א"כ באשתו מעוברת איך רשאי לבא עליה, נימא דהיא וולדה נבעלו והוי בא על בתו. ואף דבפחותה מבת ג' לאו ביאה היא, מ"מ לכאורה הוא איסור דרבנן כמו בקטן פחות מבן ט' דאסור מדרבנן. ות"י דבפחותה מבת ג' דבלא"ה אף במותרת לו אסור לבא עליה כיון דלאו שם ביאה עליה הוי כמשחית זרעו על עצים ואבנים, ושאי בת ג' אף דא"א להתעבר ותלד, מ"מ שם ביאה עליה, אבל בפחותה מבת ג' לאו שם ביאה עליה א"כ לא הוצרכו חז"ל לאסור מדין ערוה, ומשׁו"ה במעוברת דליכא חשש השחתת זרעו לא הוי אפילו איסור דרבנן משום ערוה.

ובספר תפארת ישראל (תמורה פ"ו אות ג בבוועז) תמה על הגרע"א למה לא הק' נמי דלמא מעוברת מזכר, והו"ל כבא על הזכר. והו"ל לתרץ דכמו דבפחותה מבת ג' שנים יש הלמ"מ דאין ביאתו ביאה (נדה מה, א), כ"כ בזכר נשכב, פליגי רב ושמואל (סנהדרין נד, ב), דלשמואל סגי לחיוביה להבועל בשיהיה הנבעל בן ג' שנים, דיליף מדכתיב משכבי אשה, לגלויי ששוה דינו כאשה, ולרב צריך שיהיה הזכר הנשכב בן ט' שנים, דבפחות מכן, מדליתא בשוכב ליתא בנשכב. וכנראה סובר הגרע"א שזכר במעי אמו נחשב כנקיבה, כדברי החת"ס.

כפרות לאשה מעוברת

כתוב בשׁו"ע (או"ח תרה) ונוהגין ליקח תרנגול זכר לזכר, ולנקבה לוקחין תרנגולת, ולוקחין למעוברת ב' תרנגולים אולי תלד זכר. וכתב הגר"א דקיי"ל עובר ירך אמו הוא, ומסביר בספר חבצלת השרון דאי עובר לאו ירך אמו היינו צריכים לקחת עוד תרנגולת דילמא נקיבה היא. א"כ מבואר בדברי הגר"א שזכר במעי אמו יש לו דין זכר אפילו למ"ד עובר ירך אמו.

מילה וטבילה בגירות

ונראה להביא ראיה שלמ"ד עובר ירך אמו זכר במעי אמו יש לו דין נקיבה, דהנה נחלקו הראשונים האם הסדר של מילה וטבילה מעכב, דאיתא ביבמות (מז, ב) "נתרפא מטבילין אותו מיד", והק' הראשונים למה אין מטבילין אותו מיד קודם שימול משום דשהוי מצוה לא משהינן, ותירץ הרמב"ן דכיון שהמילה קשה עליו מלין אותו תחלה דאי פריש לפרוש, ומיהו אם טבל תחלה הרי זה גר. ומביא ראיה מהא דאמרין (יבמות עח, ב) גירות מעוברת שטבלה בנה אין צריך טבילה, והרי קדמה טבילה למילה, וכתב הרשב"א פי' לפירושו אליבא דמאן דדחי התם ואמר עובר לאו ירך אמו הוא ומשום טבילת עובר גופיה, ואמיה לא הויא חציצה, אבל למ"ד עובר ירך אמו הוא ליכא ראיה מהתם כלל. ואם איתא שעובר זכר יש לו דין זכר, למה אין ראיה שהסדר אינו מעכב, אלא ע"כ דיש לו דין נקיבה ולכן פשוט שלא צריך אלא טבילה.

היינו רביתיה

ובאבני מילואים (פב, א) מתרץ אפילו אליבא דמ"ד עובר לאו ירך אמו, לפי מה דאמרין ביבמות (עח, ב) למ"ד עובר לאו ירך אמו הוא, הא דאמר רבא נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה, ואמאי א"צ טבילה הא הוי חציצה, וכי תימא משום דר' יצחק דאמר דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ רובו ואינו מקפיד עליו אינו חוצץ, והאמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו חוצץ, ומשני שאני עובר דהיינו רביתיה, ופרש"י ולא חציצה היא. הרי לפנינו דכיון דהיינו רביתיה לא הוי חציצה ועלתה טבילת האם לעובר, א"כ ה"ה בנכנסה לאהל המת נטמא גם העובר ולא הוי טהרה בלועה, דכשם שאין האם חוצצת לטהרה והטבילה עולה גם לעובר הרי הוא אינה חוצצת לטומאה. והתם בפרק בהמה המקשה גבי בלע טבעת טהורה הו"ל שפיר טהרה בלועה דלאו היינו רביתיה דטבעת להיות במעי אדם.

ויש בדברי האב"מ חידוש, דגדר טהרה בלועה דאינו מיטמא הוי משום חציצה, אבל אינך אחרונים כפי הנראה סוברים שהוא גזוה"כ דשם בלועה מופקע מדין טומאה, ולא שייך לגדר חציצה, ועיין בסמוך בדברי הגר"א וקוב"ש מש"כ בזה.

איסור ספייה בידיים לקטן בן יומו

והנה בספר איסור והיתר (שער מח סי' ח) הביא דברי הרמב"ם (פי"ז מהל' מאכ"א) גבי קטן שאכל אחד מן הדברים האסורים אפילו מדאורייתא אין הב"ד מצווין להפרישו כו', ואע"פ שאין הב"ד מצווין להפרישו מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו כדי לחנכו. וכתב על זה האו"ה דהני מילי בבר הבנה, אבל בתינוק מביא הסמ"ג מהירושלמי (מס' ע"ז) דתינוק יונק והולך מהעכו"ם ומן הבהמה הטמאה, ומביאים לו חלב מכל מקום ואינו חושש לא משום שקץ ולא משום טומאה עכ"ל. ובאב"מ (פב, א) דקדק, דמדכתב מביאין לו חלב מכל מקום, משמע לכאורה דאפילו בידים מאכילין אותו קטן שאינו בר הבנה, אבל זה ודאי ליתיה, דאפילו אינו בר הבנה אסור להאכילו בידים. יעו"ש מה שרצה לפרש בכוונת האו"ה, ואח"כ הביא לדברי הרוקח הנ"ל דאשת כהן מעוברת מותרת ליכנס באהל המת דהוי ספק ספיקא, דמזה נמי מוכח שלהאכילו בידים אפילו לתינוק בן יומו אסור, מדאיצטריך להגיע להיתרא דספק ספיקא.

ונראה שלפי דבריו של הגר"ז ליפשיץ (הנ"ל) יש לדון בראייתו של האבנ"מ מדברי הרוקח, שיש איסור ספייה בידים לקטן שאינו בר הבנה. שהרי נתבאר שבאמת אין אנו חוששין לאיסור טומאה עכשיו בשעת כניסת האשה לאהל, רק על אחר שיוולד אנו חוששין לאיסורא שהרי יהיה אז כהן טמא, ובזה י"ל שעיקר האיסור הוא באמת שחיישינן שלא יטבלו אותו עד שיהיה בר הבנה, ואזי איגלאי מלתא שספו ליה בידים איסורא במה שטימאווה באהל ודו"ק.

איסור ספייה בידים היכא שה"סופה" אינו בר חיובא

והנה הבית הלוי (ח"א סי' טו) רצה לחדש שכמו שסובר האמונת שמואל (סי' יג) שאם אין המכשיל מצווה, אין איסור לפי עור. ה"נ אם אין המאכיל מצווה, אין איסור ספייה בידים. אבל עי"ש שרוצה לדחות דבריו עפ"י הרוקח, דמוכרח שס"ל דגם בכה"ג שהמאכיל אינה מוזהרת מ"מ הוי דאורייתא, שהרי האשה אינה מצווה באיסור טומאה, ובכל זאת אינה מותרת ליטמא אלא מטעם ס"ס.

היכא ש"המאכיל" אינו מצווה

ולכאורה יש להביא ראייה לדבריו, מגמ' במס' ב"מ (י, ב), דנחלקו בגמ' בטעמא דמילתא למה בחצר אמרינן יש שליח לדבר עבירה, לפי רבינא "אין שליח לדבר עבירה" לא נאמר אלא היכא דשליח בר חיובא הוא, אבל בחצר דלאו בר חיובא הוא מיחייב שולחו, ולפי רב סמא לא אמרינן "אין שליח לדבר עבירה" אלא היכא דאי בעי עביד, ואי בעי לא עביד, אבל חצר דבעל כרחיה מותיב בה מיחייב שולחו, ואמרינן בגמ' שהנ"מ היכא שאיש אומר לאשה "אקפי לי קטן", להך לישנא דאמר כל היכא דאי בעי עביד, אי בעי לא עביד לא מיחייב שולחו, הכא נמי אי בעי עביד אי בעי לא עביד לא מיחייב שולחו, ולהך לישנא דאמרת כל היכא דשליח לאו בר חיובא מיחייב שולחו, הני נמי כיון דלאו בני חיובא נינהו מיחייב שולחו. והק' המפרשים הרי גם היא מצווה באיסור ספייה בידים, א"כ היא כן נקראת "בת חיובא" באיסור הקפת ראש של קטן. וכתב האחיעזר שלדברי הבית הלוי ניהא, שלדבריו אם אין המאכיל מצווה אז אין איסור ספייה בידים, וכאן שהאשה אינה מצווה על איסור הקפת הראש, אז אינה מצווה גם באיסור ספייה בידים.

וכעין זה מצדד בשו"ת עונג יו"ט (סימן קטו), שכיון דאמרינן בנזיר (דף נ"ז) דלר"ה אשה המקפת פטורה משום דכתיב "לא תקיפו" - אחד המקיף ואחד הניקף במשמע, ואימעוט אשה גם מאיסור מקיף. וה"נ מותר לאשה לטמאות את הקטן בידים דכתיב "בני אהרן ולא בנות אהרן", וכמו דאמרינן התם דכל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה, וקאי אמקיף ואניקף ואימעוט נשים אף מאיסור להקיף, ה"נ כיון דהא דגדול מוזהר על הקטן ילפינן מקרא ד"ואמרת אליהם", וכתוב בהאי קרא "בני אהרן", ה"נ נימא דמיעוט ד"בני אהרן" - ולא בנות אהרן קאי בין אעיקר טומאה ובין אאזהרה שהגדולים מוזהרים על הקטנים.

אבל עי"ש שברוקח מבוואר שיש איסור, ולכן דוחה דבריו. שאע"ג דדרשינן "כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה" גם על איסור מקיף, וכל שאינו בהשחתה מותר להיות מקיף. מ"מ דרשא דבני אהרן לא קאי על אאזהרה ד"ואמרת אליהם", דהא הא דאסור לטמאות קטן בידים ילפינן מקרא דואמרת אליהם להזהיר הגדולים על הקטנים, ואיסור

זה לאו בטומאה לחוד הוא אלא בכל האיסורים שבתורה הוא, כמו דילפינן במס' יבמות (קיד, א) גם בשרצים ודם שאסור להאכיל לקטן בידיים, ובזה ודאי שוה אשה לאיש לכל איסורין שבתורה, ולא קאי מיעוטא דבני אהרן ולא בנות אהרן כ"א שלא יזהרו הנשים מלטמאות עצמן, אבל לטמאות כהן קטן אסורים דלא גרע מכל איסורין שבתורה.

איסור לטמאות כהן

ויש להעיר על כל הנ"ל מהא דמבואר ברמב"ם (אבל ג, ה) המטמא את הכהן, אם היו שניהם מזידין הרי הכהן לוקה וזה שטמאו עובר על ולפני עור לא תתן מכשול, היה הכהן שוגג וזה שטמאו מזיד הרי זה שטמאו לוקה. מבואר א"כ שיש איסור מיוחד לטמא כהן, ואיסור זה שייך אפילו לזר. ויש להסתפק האם איסור זה קיים גם לענין כהן קטן, או דילמא שאינו אסור אלא לטמא כהן גדול.

ועי' במנ"ח (מצוה רסג) שהק' לפי המבואר ביבמות דילפינן מ"אמור ואמרת" להזהיר גדולים על הקטנים, וכן פסק הרמב"ם (אבל ג, ב) דאין ב"ד מצווים להפרישו, אבל בידיים אסור לטמאותו, ומשמע מדברי הרמב"ם דאם טימא קטן אינו לוקה, וקשה ל"ל קרא ד"אמור ואמרת" בלא זה לוקין אותו על שטמא הקטן כמו שטמא הגדול והגדול שוגג שחייב המטמא, א"כ כאן הא קטן לאו בני דעה נינהו והוי כמו שוגג, וא"כ חייב המטמא אפילו מלקות.

ותי' המנ"ח דדווקא המטמא את הגדול דהוא בן מצוה חייב, וכן המלביש לחבירו כלאים דווקא לגדול, אבל קטן שאינו בר מצות אינו חייב מטעם זה, ולכן צריך קרא ד"אמור ואמרת" ואין לוקין. ולפי"ז כתב המנ"ח דמוכח מכאן דקטן לאו בר מצות הוא, לא מטעם שאינו בן דעת, ואינו בר עונש, אלא שאינם מצווים כלל. ומציין להפמ"ג (פתיחה לאו"ח ח"ב אות ג) שדעתו דעל ל"ת חייב הקטן אלא שאין בו דעה (לעונש), אבל תמה עליו א"כ שוה לגדול, ול"ל קרא דאמור ואמרת כו' להזהיר גדולים על הקטנים.

אמנם לכאורה יש להביא ראיה להפמ"ג מהא דאיתא בסנהדרין (נה, ב), דהנה הגמ' מסופקת בזה שבהמה הנרבעת נהרגת, האם זה משום "קלון" או "תקלה", ונ"מ לעובר בשוגג שקלון איכא תקלה ליכא. הגמ' רוצה להביא ראיה שטעמא משום קלון מהא דבהמה הנרבעת ע"י קטן נהרגת, דקלון איכא תקלה ליכא. ומשני **כיון דמזידה היא תקלה נמי איכא, ורחמנא הוא דחס עלה, עלה דידה חס, אבהמה לא חס.** הרי לן להדיא שבקטן יש רק פטור מעונשין משום שהתורה חסה עליו, אבל איסור יש ולכן הוי תקלה.

שוגג נלמד מקטן

האו"ש (אבל ג, ה) כתב שגבי כהן מרבה באופן דהנטמא שוגג, כמו דכתבה רחמנא למטמא הקטן, דאתרבי מאמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים (יבמות קיד, א), שהקטן אינו בן דעה, כן כשהנטמא שוגג אז לוקה המטמא.

קטנה שזינתה

על פי הגמ' הנ"ל דן בספר בית מאיר (אבה"ע סי' קעח) לבאר דברי הרמב"ם (איסורי ביאה ג, ב) שהבא על הקטנה אשת הגדול, אם קידשה אביה, הרי זה בחנק והיא פטורה מכלום, ונאסרה על בעלה כמו שביארנו בהלכות סוטה. שכבר פסק הרמב"ם (איסורי ביאה א, יז - יח) שהבהמה כשנרבעת לאדם שוגג אינה נהרגת, ואילו קטנה בביתא בהמה חייבה סקילה, והיינו משום הספק דדילמא תקלה נמי בעינן וקטן וקטנה תקלה נמי איכא דמזידין הם, א"כ פשיטא ממילא שלענין איסורה על בעלה כמזידה נדוניית, דהא לא שייך חס רחמנא.

אמנם בשו"ת הגרע"א (מהדו"ת סי' קלד) הק' אם כדבריהם למה בקטן אין מצוים להפרישו, הא הקטן מקרי מזיד אלא דחס רחמנא עליו שלא לענוש אותו, אבל מ"מ יהיה החיוב להפרישו, אע"כ דחס רחמנא עליה היינו דהתורה חסה עליו ולא רמי עליו מצות וחויבים, ואם רואים שהקטן רוצה לעבוד ע"ז, אין מחוייבים להפרישו, דלא אזהר רחמנא כלל לקטן. והא דאמרינן תקלה איכא, היינו דמ"מ כיון דעושה בשאט נפשו ענין שבגדלותו

יהיה עבירה מקרי תקלה, ולענין זה דוקא מקרי קטן יותר תקלה מגדול בשוגג בלא עשה בכוונה, אבל מ"מ אמת גדול בשוגג נעשה איסור, דאקרקפתא דגברא חל האיסור, ועל קטן ליכא איסור כלל, וא"כ לענין זינתה י"ל ג"כ הכי.

בר זביחה

ולפי"ז מובן דברי הש"ך, דהנה איתא בשו"ע (יו"ד א, ה) שקטן שיודע לאמן ידיו אם אחרים עומדים על גביו, שוחט לכתחלה ומותר לאכול משחיטתו. וק' שהרי שחיטת גוי פסול, ולפי תוס' (חולין ג, ב) הטעם הוא משום דאינו בר זביחה, שאינו מצווה על שחיטה, ומ"ש קטן ששחיטתו כשירה. ועי' בש"ך שם (ס"ק כז) שמחלק בין שחיטת קטן לשחיטת עכו"ם, דגוי אינו מצווה על השחיטה כלל, אבל ודאי דקטן מצווה, **שהרי אסור לו לאכול בלא שחיטה**. מסתימת לשון הש"ך משמע שקטן מוזהר על איסורים, אלא שאינו נענש. ומדברי הגמ' בסנהדרין יש סמך לדבריהם, שבאמת יש חיוב אלא שאינו נענש.

להיות באהל המת בלי שנטמא

ובקו"ש (ח"ב סי' מא) וכן באחיעזר (ח"ג סה, ו) מתרצים, דהנה בשו"ע (יו"ד סי' שע) כתב שאסור לכהן ליכנס לבית שיש בו גוסס, וכתב הרמ"א דיש מתירין אבל טוב להחמיר. סברת הרמ"א דטוב להחמיר, היינו משום חשש טומאה שמא תצא נפשו כשהכהן עדיין עומד שם. אולם בש"ך מבואר שהאיסור שכתב המחבר ליכנס הוא מצד אחר, שאע"פ שטומאה אין כאן "חילול" יש כאן. לפי"ז מוכח שהאיסור לכהן להיות באהל המת הוא אפילו היכא שאינו נטמא כלל, רק כי עצם היותו באהל המת הוא חילול כהונתו. וא"כ אפשר לומר דהא דטהרה בלועה אינה מיטמאת אין הטעם משום שאינו נחשב באהל המת, היינו דהדין בלועה הוי מגדר חציצה, אלא אע"ג שהוא באהל המת גזירת מלך היא שבלועה אינו נטמא, אבל לא שייך להתיר לכהן בשביל זה, וכאמור דכל שהוא נמצא באהל המת יש כאן חילול לכהונתו. ולפיכך הוצרך הרוקח להגיע להיתר של ספק ספקא.

וכתב הגרא"ו שלפי דבריו של הגר"ז ליפשיץ (הנ"ל) שכל החשש הוא לגבי הטומאה שאחרי הלידה, א"כ נדחה תירוצו הנ"ל, דכיון דעכשיו בשעה שהוא באהל המת אינו כהן ואין האיסור אלא משום טומאה של אחר הלידה, שפיר הקשה המג"א דהא בלא"ה אינו נטמא כלל דהוי טהרה בלועה.

ספק טומאת אהל ברה"ר

ובאחיעזר הנ"ל הביא מהמנ"ח שנקט בפשיטות דבספק טומאת אהל ברה"ר, כיון דקיי"ל דספיקו טהור ממילא פשוט שאין הכהן עובר על לאו. והעיר עליו, דאע"פ שלא נטמא מצד כללא דספק טומאה ברה"ר, מ"מ סו"ס יש כאן ספק אהל המת, וא"כ הו"ל ספק איסור לחומרא, ולא גרע מגוסס שג"כ לא נטמא ואפ"ה אסור מצד עצם היות הכהן באהל המת. ולכאורה יש כאן חידוש, דמסברא י"ל שכיון שיש כאן ספק טומאה ברה"ר דטהור, הרי זה מורה שיש לסמוך שאין כאן טומאה, וא"כ כבר איננו כלל אהל המת. וממילא גם האיסור לכהן להיות באהל המת כבר ליכא במציאות.